

DE PERIPHERIQUE

1. Als je de vakantiewoning verlaat, ga je naar rechts naar het pleintje. Men heeft er een parking aangelegd, maar vroeger stond hier een van de drie grote, ronde 'abreuvoirs' (drinkbakken voor het vee) die het dorp rijk was. Wil je er met je eigen ogen nog een zien, moet je naar Sevry (één kilometer van de weg af tussen Winenne en Beauraing), vlak bij de kerk.
2. Het gebouw met de oude gietijzeren pomp ervoor is het vroegere gemeentehuis. Boven staat het leeg. Beneden heeft de post zijn intrek genomen voor één uur per weekdag. Maar voor hoelang nog? Er is sprake van dat het kantoortje spoedig opgedoekt wordt. Het dorp zakt steeds verder weg in een diepe coma. Geen gemeentehuis meer, straks geen post meer, al lang geen slager en geen bakker meer. En de goeie ouwe dorpsherder is ook al een tijdje met pensioen. Lang geleden, vooraleer de huizen van het dorp aangesloten werden op het waterleidingnet, kwamen de dorpingen zich bevoorraden bij publieke pompen als deze.
3. Maar de weinige jeugd die er nog is, verschilt in niets van die van elders. Vergewis jezelf. Wip even de ruimte binnen achter de pomp en verlustig je in de graffiti op de blinde muren. Sommige ontroerend mooi: Damien je t'aime. Cédric, veux-tu sortir avec moi? Joyeux Noël. Andere (heel) realistisch, maar zoek die maar liever zelf.
4. Kijk nog even naar het rode huis op de hoek van de Rue Fernand Wolf aan de overkant. Ga nu achter het gemeentehuis rechts de Rue Gilbert Godefroid in en je komt voorbij het tweede kale asfaltpleintje en het hotelletje Les Chapelles, dat in Brusselse handen is. Godefroid was een soldaat uit Felenne die sneuvelde in mei 1940, evenals Fernand Wolf.
5. Het laatste huis van de straat en het dorp aan je rechterkant maakt indruk. Stoer, typisch Ardens. Hier woonde weleer de hoofdonderwijzer van het jongensschooltje achterin, op het einde van het asfaltpad. Dat vertrekt bij het grote houten processiekruis (waarbij inderdaad vroeger de processies halt hielden). Ga je even meekijken bij het hek van de speelplaats? Hoog aan de achtergevel van het hoofdonderwijzershuis (waar nu de staatsboswachter woont) hangt nog steeds roerloos de schoolbel. Het schoolgebouw (1908) is zeer eenvoudig. Brede gevel, met hoge ramen onder groot leien dak. Ervoor de speelplaats (herbetegeld in 1996), met aan beide zijden een eenvoudig afdak tegen de regen. Een heel modern complex in zijn tijd!

Trouwens, hier werd jarenlang kwaliteitsonderwijs gegeven met naam tot in de verre omgeving.

6. Achter het laatste huis aan je linkerkant heb je een doorkijk naar Bourseigne-Neuve in de verte. Het geasfalteerde pad loopt nu buiten het dorp langs mei- en sleedoornhagen. Overal staan langgerekte houtstapels. Achter de weiden links zie je de mastbossen. Na de Eerste Wereldoorlog werden ze in de streek op grote schaal aangeplant om de wonden van de massale houtkap te helen. Na zo'n kwartkilometer kom je op een tweesprong, voorbij twee stacaravans. Daar sla je rechtsaf. Links heb je nu een mooi vergezicht over de Robaumont op de vallei van de Houille, en aan de verre einder de Franse bossen. En wat vind je van de twee eeuwige rookpluimen van de kerncentrale van Chooz?

7. In plaats van het eerste asfaltpaadje aan je rechterkant in te slaan na 250 meter, loop je door tot op de volgende viersprong. Wil je nog even van het panorama genieten, ga hier dan naar links, tot voorbij het kleine mastbos achter de weide aan je linkerkant.

8. Anders loop je rechtdoor, langs de vakantiehuisjes en de stacaravans. Achter het open veld voorbij het sparrenbos aan je rechterkant zie je het dorp liggen. De plumpe kerktoren hurkt weg tussen de grijze leien daken van de dorpshuizen.

9. En dan kom je voorbij het meteorologisch stationnetje, een witte vlek in het groene landschap. Dat het niet zo onschuldig is als het lijkt, blijkt uit de naam van de eigenaar, de Société Franco-Belge d'Énergie Nucléaire des Ardennes (SENA). En in geval van problemen gelieve de heren in de kerncentrale van het nabije Chooz te verwittigen. Spijtige zaak natuurlijk, want hier ben je op een plek natuur die een straling is voor oog en oor. En in de zomer ook de neus. Het weidse panorama, de oneigenlijke stilte, de rust (hoor, daar klept het kerkklokje weer!). De rand van het bos achter de velden aan je linkerkant (Les Sârtis) vormt de Franse grens. Bij het krieken van de dag en bij valavond een ideaal waarnemingsgebied voor wild. En kijk, daarboven cirkelt allicht een buizerd!

10. Tussen twee kleine mastbossen maakt de asfaltweg een bocht naar rechts. Links van je ontvouwt zich andermaal een prachtig vergezicht, richting Flohimont en Fromelennes in Frankrijk. Rechts, achter de wei, komen de daken en de kerktoren van het dorp dichterbij. En zo kom je weer op de Rue de France. Vlak achter het roodwitte verkeersbord staat een rustieke bank. Zo uitnodigend, dat je je er wel even moet op neervlijen. Sla nu linksaf en na vijftig meter

rechtsaf, voor het vervallen douanekantoortje. Je bent nu in de Rue Joseph Sauvage, die herinnert aan nog een slachtoffer van WO II. Hij werd in 1945 weggevoerd door de Duitsers en stierf in het concentratiekamp Neuengamme.

11. En dan kom je voorbij een droom van een huis (nr. 47).

Mélédru heet het. Vervorming van Maladru, wat komt van Maladerie, ziekenhuis. Hier stond lang geleden een leprozerie, toen pestepidemieën geregeld onze streken teisterden. Haagbeuk schermt het huis af van de straat. Links en rechts ervan een ingang met smeedijzeren hek. Ook de berken tegen de kwade geesten ontbreken niet. De natuurstenen muren schragen een enorm leien zadeldak. Boven op het dak staat een sierlijke windwijzer. In de zomer verzachten bloemen de ruwe aanblik. De witte ramen met blinden in de gevel zijn dan getooid met rode geraniums op de vensterbanken en tegen de muur bloeien paarse clematis, blauwe regen en hortensia.

12. Nog lager, aan de rechterkant van de weg, tegenover een hoge eik liggen de resten van een oude, vervallen publieke wasplaats. Met de kruiwagen en in draagmanden op hun rug brachten de dorpsvrouwen hun was hiernaartoe. Je ziet nog de oude steunmuur en de V-vormige goot vol steenafval. Het gebouw zelf is helemaal verdwenen.

13. In de bocht voorbij de wasplaats, weg van de straat, staat een leuk chalet, dat de poëtische naam 'Woodlands' draagt. En dan het leuke huisje (nr.48) van Sooi (François Stevens zegt zijn trouwboek) en Annie. In zijn vrije uurtjes is Sooi natuurgids. Zijn specialisatie: Het Verdronken Land van Saaftinge, het Zoerselbos en alle bossen in een straal van 50 kilometer rond Felenne. Geregeld duikt Sooi op in de vakantiewoning om geïnteresseerden mee te nemen op zijn boeiende wandeltochten. Achter de bocht klimt de weg op naar de kerk en kom je tussen de huizen. Pittoresk is het tweede huis aan je linkerkant (nr. 23). De bovenraampjes lijken wel uitgesneden in de ruwgezaagde houten planken die de gevel over de hele lengte bedekken. Het huisje 'La Nature' aan de andere kant (nr. 16) heeft zijn naam niet gestolen. Het is opgetuigd met een groot karrenwiel, een aalpompe, een boereneg en een koperen wagenlantaarn.

14. Je bent aanbeland op het kruispunt met de Rue de France. Ook hier stond vroeger een processiekruis. In het huis naast het hoekhuis rechts was ooit de douane ingekwartierd. Het kleine Felenne is altijd een smokkelaarsnest geweest. Als je naar Frankrijk wil, er staat een wegwijzer: Givet 10 km. Links het 'Prima'-dorpswinkeltje van Annick Bodart. Dan passeer je aan je linkerkant de Rue Fernand Wolf, en dan

sta je voor het lage éénbeukige kerkje uit 1840. Naast het bushokje nog publieke urinoirs of 'pisijsen' uit vervlogen tijden. 's Zondags komt de rondreizende pastoor hier om elf uur de mis doen. De arme man heeft meer dan één parochie onder zijn hoede. Het kerkje is gewijd aan St.-Pieters-Banden. Boven het altaar zit de moeder Gods op een donzig wolkenbed. Een tiental mollige putti's begluren haar van tussen de wolkendotten. En links vooraan, op een sokkel tegen de muur, staat ze te pronken in zijde met zilveren kroon en scepter en een even rijkelijk uitgedost Jezuskind op de arm. Mooi is de zwart-wit-grijsbetegelde vloer, en het doksaal heeft iets weg van een hoge scheepsboeg. 's Zondags, geschaard rond het kleine orgel, zingt hier het zevenkoppige dorpskoortje. En beneden in de kerk zitten een paar tientallen gelovigen, die het nog niet verleerd hebben de mis te volgen geknield op hun stoel.

15. Achter de kerk begint het pad dat naar het kerkhof leidt. Hou je van de rust en de stilte van landelijke kerkhoven, maak dan de ketting van het grote ijzeren hek los. Tussen de tuinen van de levenden loop je naar de ommuurde rustplaats van de doden. De graven liggen verspreid in het groene gras, tegen de zacht glooiende helling aan.

16. Als je rechtdoor loopt, zie je rechts van je de kindergraven. In het derde graf rust Raymond Picot, gestorven op 20 augustus 1912, 'âgé de 4 ans'. 'Regrets éternels' staat er, en boven op de grafzerk zit, droevig geknield, een witte engel, de armen voor de borst gevouwen. Hij is een van zijn vleugels kwijt. Kleuter Picot raakte zijn leven kwijt, maar ontsnapte wel aan twee wereldoorlogen. Het graf iets verderop ontroert nog meer. Colette Parent, 1947-1948. Misschien niet eens een jaar oud en gestorven toen na de oorlog de betere tijden aanbraken. In '68 zou het arme kind 21 jaar oud zijn geweest. Achter smakeloze plastieken bloemen het aangrijpende versje 'Elle a vécu ce que dure les roses, l'espace d'un matin'.

17. Het grindpad draait linksop, maar loop rechtdoor over het gras tot bij de kerkhofmuur. Daar even naar links en je staat voor de opvallende grafkelder van de rijke liberale familie Furnaux, die Felenne vijf burgemeesters leverde. Het grafmonument van drie bij vier meter ligt er zeer vervallen bij. Vergane glorie heet dat. Het was afgeboord met één meter hoge zuiltjes. Van die acht 'amsterdammertjes' staan er nog een paar overeind. Op de vloerplaten, links en rechts van het kapelletje, ontcijfer je met enige moeite de woorden 'Famille Furnaux', en ervoor 'Concession à perpétuité'. Het glas ligt overal versplinterd in het rond, maar het

zinkplaten kapelletje getuigt van fin-de-siècle-verfijning. Getuigen daarvan: de gedetailleerde versiering van de fries, de drie motieven op de nok van het dak en het zespuntig sterembleem op de frontons en het deurtje.

18. Geklemd tussen het kapelletje en de kerkhofmuur staat het grafmonument van burgemeester Alfred Furnaux, de stichter van de eerste (liberale) fanfare en de eerste toneelkring in Felenne. Een ronde zuilstomp met V-vormige decoratie op een hoge trapezium-sokkel. Met je neus er vlak bij en heel veel moeite kun je misschien het volgende grafschrift ontcijferen.

A LA MEMOIRE	TER NAGEDACHTENIS
DE	VAN
NOTRE CHER EPOUX	ONZE LIEVE ECHTGENOOT
ET	EN
BIEN AIME PERE	TEERBEMINDE VADER
ALFRED FURNAUX	ALFRED FURNAUX
ANCIEN COMMISSAIRE VOYER	OUD-HANDELSKOMMISSARIS
ANCIEN CONSEILLE	OUD-PROVINCIERAADSLID
PROVINCIAL	VOORZITTER VAN DE liberale
PRESIDENT DE	VERENIGING
L'ASSOCIATION libérale	VAN HET KANTON BEAURAING
DU CANTON DE BEAURAING	1ste SCHEPEN D.D. BURGEMEESTER
1e ECHEVIN F.F. DE	VAN FELENNE
BOURGMESTRE	ER OVERLEDEN OP 12 MEI 1892
DE FELENNE	OP DE LEEFTIJD VAN 55 JAAR
Y DECEDE LE 12 MAI 1892	R.I.P.
A L'AGE DE 55 ANS	
R.I.P.	

19.

20. Tegenover het familiegraf van Furnaux liggen de graven van Laurent De My (1895) en Désiré De My (1896), twee nakomelingen van de beruchte baron van de keizerlijke garde van Napoleon, die gruwelijk vermoord werd in Felenne. Vlak in de buurt ligt ook het graf van twee Russen die hun vaderland ontvluchtten na de revolutie van 1917:

Alexander Sveshnikoff (1898-1968) en zijn zuster Tatiana (1896-1969). Lang hebben ze mekaar blijkbaar niet willen overleven.

21. Helemaal boven op het kerkhof, vlak voor het dodenhuisje, liggen de graven van de vier gesneuvelden van Felenne in de Tweede Wereldoorlog, naar wie een straat in het dorp werd genoemd: Fernand Wolf, Joseph Sauvage, Gilbert Godefroid en de held van Remagen, Henri Lambert. Zwerf je verder over het kerkhof, dan zie je geregeld namen van Vlaamse inwijkelingen: Baecke, Steyaert, Aertsens, Goossens, Van Hille...

22. Als je het hek van het kerkhof weer achter je gesloten hebt, loop je de straat naar rechts omhoog. Boven loopt ze dood op de gerestaureerde maar leeg en te koop staande pastorie. Een waardig huis in een verwaarloosde tuin. In de Ruelle du Curé achter het vervallen ovenhuis werd baron De My omgebracht. En dan terug naar de Rue de France. Naast het Café de l'Eglise aan de linkerkant van de straat ligt de vroegere meisjesschool uit de jaren 1870. Het is een mooi, evenwichtig bakstenen gebouw. De centrale gevelpartij duidelijk geprofileerd: de trap, de grote deur, het grote raam en de gevelboog met de woorden 'Ecole Communale'. Rechts en links ervan twee grote ramen. En rechts en links van het hoofdgebouw - van klassiek evenwicht gesproken - een lage vleugel zonder verdieping en met twee ramen.

23. Aan de andere kant van de straat staat een bakstenen huis met blauwgeschilderd houtwerk (nr. 77), het vroegere hotel Gérard-Chauvier. Maar je kan er ook nu nog kamers huren. Ook weer vergane glorie, want tot in 1993, toen eigenares-weduwe Marie stierf, was het een gerenommeerd hotel. Niemand minder dan Leopold III was er te gast, toen hij in 1939 de grens met Frankrijk kwam inspecteren. Twee huizen verder ligt de Cercle St.-Joseph (nr. 73) met zijn afgebladderde rode gevel. Het dorpsstoneel en de fanfare van de liberalen hadden indertijd onderdak gevonden bij burgemeester Furnaux, in de huidige vakantiewoning van Marc. In de Cercle was de toneelzaal van de katholieken. Lang vervlogen tijden. Word je er melancholisch bij, doe je dan straks tegoed aan de vele oude affiches in de vakantiewoning.

24. Op een zondag in de zomer is het hier alsof de tijd is blijven stilstaan. De dorpingen zitten als figuren van Permeke voor hun huizen te kijken of te knikkebollen. De jaren vijftig bij ons. Weinig beweging. Heel af en toe een auto. Honden dreutelen doelloos rond en vlijen zich verveeld ergens neer. Desnoods in het midden van de

straat. Zwaluwen scheren driftig af en aan en voeden hun sperrebeekende jongen. In alle hoeken zie je hun nesten. Het kerkklokje tampt. Het dorp heeft de trein gemist. En daar houden Vlamingen van.

25. Even voorbij de 'Ecole Communale' maakt de Rue de France een bocht naar links en honderd meter verder sta je weer voor de vakantiewoning. En vergeet de affiches niet!